

Et Schierp i Schara Skov (Skarra Sølvgruver 1769-98)

Amund Alfsen, Jens Olsen Hougen, Anders Olsen Biring, Christen Hansen Brandaasen og Bertel Bertelsen var alle bergmenn ved Kongsberg Sølvverk. På slutten av 1760-tallet brukte de ledige stunder til å skjerpe etter sølv i dette området, som ble kalt «Tretjennsåsen». Dette kom ledelsen i Sølvverket for øre, og den profesjonelle skjerperen Ener C. Kiemp ble sendt for å undersøke saken våren 1769. Slik startet et 30 år langt gruveeventyr her i Skarra-skogene.

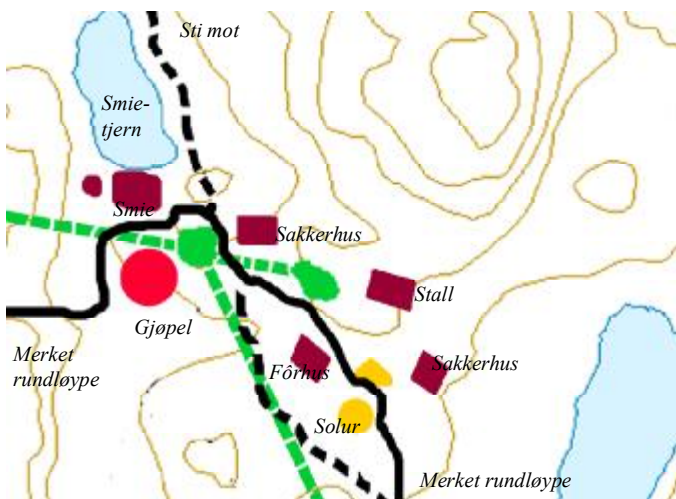
Det var på seinsommeren 1770 at det ble satt i gang full drift ved skjerp no.1 og no.2, i første omgang bare med to arbeidslag på til sammen 18 mann, som ble overført fra kobbergruvene ved Ormåsen. Men funnene var lovende - i løpet av fire måneder ble det utvinnet 105 kg reint sølv - og arbeidsstokken økte raskt til 50-60 mann.

Det ble bygd et «sakterhus» mellom de to skjerpene. Her kunne redskapen oppbevares, og her kunne arbeiderne spise medbragt niste og kanskje få seg en kaffetår ved siden av. Vi regner også med at en del av arbeiderne, som bodde så langt unna som på Kongsberg, pleide å overnatte her - de var «ukependlere».

Tuftene etter sakterhuset er delvis ødelagt av den nye traktorveien, og bare rester av grunnmuren er så vidt synlig. Derimot står de solide steinmurene på Smia, også det en bygning som antagelig ble oppført våren 1771, da Niels Krilaas ble ansatt som mestersmed. Smia var en helt sentral del av bergverksdriften, i og med at de jernredskapene som ble brukt regelmessig måtte kvesses. 1778-82 ble smedarbeidet ved Skarra utført av smeden ved Kjennerudvannsgruvne. Deretter var Ole Gamse og seinere Andreas Holm ansatt som mestersmeder ved Skarra.

Veien til Kongsberg

Da skjerpingen ved Skarra startet i 1770 ble transporten av varer raskt så stor at bergverksledelsen besluttet at det skulle bygges en kjørevei til Kongsberg. Den startet ved Soluret og krysset Dørja på ei bru like ved pukkverket. Deretter fortsatte den over mot Lurdalen og ned til Kongsberg. Fortsatt kan en mange steder tydelig se at dette har vært en kjerrevei med to hjulspor.

Når et skjerp viste seg å være drivverdig, fikk det gjerne et enkelt overbygg i bindingsverk. I begynnelsen ble steinen heist opp med en håndvinsj, en såkalt «haspel». Men når en kom så dypt at en traff på grunnvann, ble det nødvendig å bygge et pumpeanlegg. Det ble drevet av en hestevandring - en «gjøpel» - som også ble brukt til å heise opp steinen. Heisetønnene tok 200 kg stein, og innretningen var effektiv ned til 200 meters dyp. Over gjøplene ble det satt opp en kjeleformet bygning, som bidro til å gi gruvelandskapet et særpreg. Hestegjøpler var i bruk ved Kongsberg Sølvverk i perioden 1670-1870, og ved Skarragravene kjenner vi fire stykker. Den første ble bygd her ved skjerp no.1 og sto ferdig midsommers 1770.

Husmann og gruvearbeider

Traktene rundt Skarragravene var ikke så øde som en kanskje skulle trodd da gruvdriften startet her omkring 1770. I nærheten fantes det flere husmannsplasser, og mange av disse var bebodd av bergmenn, som arbeidet enten ved Eker Kiesgrube (Bergsgruvne) eller ved en av gruvne i Flesberg.

En plass som kunne fø ei ku og kanskje et par sauer, var nærmest en nødvendighet for at lønningen skulle strekke til. De daglige gjøremålene på plassen må nødvendigvis i stor grad ha vært hus-truenes ansvar - de var de egentlige «plassbrukerne» der mannen hadde lønnsarbeid.

I løpet av de 30 årene som driften varte, var det stadig flere av arbeiderne ved Skarragravene som bosatte seg i området og stiftet familie. Ekteskap mellom dem som bodde på plasser nær hverandre var vanlig, slik at mange av gruvearbeiderne etter hvert kom til å være i slekt med hverandre.

Skarragravene var en del av virksomheten ved Kongsberg Sølvverk. Foruten Riksløven, inneholder Sølvverkets emblem en haspel, som ble brukt til å heise opp stein og vann, samt bergmennenes viktigste redskap: håndfeisel og bergsjern.

